

(NE)OPRAVDANOST UVOĐENJA I IMPLEMENTACIJE MSFI ZA MMP U CRNOJ GORI

(NOT) JUSTIFICATION FOR THE INTRODUCTION AND IMPLEMENTATION OF IFRS FOR MMP IN MONTENEGRO

dr. sc. ANA LALEVIĆ FILIPOVIĆ, redovni profesor
Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore

dr. sc. MILIJANA NOVOVIĆ BURIĆ, vanredni profesor
Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore

mr. SELMA DEMIROVIĆ

Sažetak: *U strukturi svjetske, kao i nacionalne ekonomije mikro, mala i srednja preduzeća (MMSP) zauzimaju dominantno učešće. Navedena preduzeća su dominantni kreatori bruto domaćeg proizvoda (BDP) kao i ključna su sa aspekta zapošljavanja. Međutim sa aspekta finansijskog izvještavanja nose teret principa definisanih punim Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MRS/MSFI), što stvara veliko ograničenje za njih, posebno u pogledu informacione ponude. Stoga je Odbor za standarde finansijskog izvještavanja (IASB) 2004. godine pokrenuo inicijativu koja je rezultirala dokumentom Preliminarna razmatranja računovodstvenih standarda za MSP, da bi 2007., odnosno 2009. godine bili kreirani MSFI za MSP. 2013 godine je stupila na snagu nova računovodstvena direktiva (Direktiva EU 2013/34/EU) koja je zahtijevala usklađivanje sa nacionalnim računovodstvenim zakonodavstvom, ali je ujedno ostavljena mogućnost razmatranja uvođenja u računovodstvu pravnu tekovinu i MSFI za MSP. Komparativna analiza MSFI za MSP i računovodstvene regulative je pokazala da postoje određene razlike tako da EU nije prihvatila MSFI za MSP, ali je ostavila mogućnost da svaka zemlja individualno razmisli o mogućnosti uvođenja MSFI za MSP, ili pak da uvede nacionalnih standarda za finansijsko izvještavanje. Crna Gora je jedina zemlja od zemalja bivše Jugoslavije koja još uvijek primjenjuje pune MRS/MSFI za finansijsko izvještavanje MMSP. Stoga je cilj rada da se kroz komparativni prikaz isustava na globalnom, a posebno regionalnom nivou sagleda (ne)opravdanost uvođenja i implementacije MSFI za MMSP. Smatramo da je tema značajna i aktuelna, posebno u svijetlu napora koje*

Crna Gora čini da bude dio zajednice evropskih zemalja. Svakako je tu i bitna činjenica otvoreno Poglavlje 6-Privredno pravo, računovodstvo i revizija.

Ključne riječi: *MSFI, MSP, finansijsko izvještavanje, EU*

Abstract: *Micro, small and medium-sized enterprises (MMSPs) take the dominant part in the structure of the world and the national economy. These companies are the dominant producers of gross domestic product (GDP), but they are also crucial from the point of view of employment. However, from the aspect of financial reporting, they are bearing the burden of principles defined by the full International Financial Reporting Standards (IAS / IFRS), which creates a large limit for them, especially in terms of information offer. Therefore, in 2004, the Financial Reporting Standards Board (IASB) launched an initiative that resulted in the Preliminary Accounting Review of Accounting Standards for SMEs in 2007 and 2009 for SMEs for SMEs. In 2013, a new accounting directive (EU Directive 2013/34 / EU) came into force, which required harmonization with national accounting legislation, but at the same time it was allowed to consider the introduction into the accounting acquis and IFRS for SMEs. A comparative analysis of IFRS for SMEs and accounting regulations has shown that there are some differences so that the EU has not accepted IFRS for SMEs, but has left the opportunity for each country to individually consider the possibility of introducing IFRS for SMEs or to introduce national standards for financial reporting. Montenegro is the only country from the countries of the ex Yugoslavia that still applies full IFRS / IFRS for financial reporting to MMSP. Therefore, the aim of this paper is to examine the (un) justification of the introduction and implementation of MSFIs for MSMEs through a comparative presentation of the evolution on a global, and especially regional level. We believe that the topic is significant and current, especially in the light of the efforts that Montenegro makes to be part of the European Union's community. Certainly there is an important fact open Chapter 6 - Corporate Law, Accounting and Auditing.*

Key words: *IFRS, SMEs, financial reporting, EU*

UVOD

Unazad više od jedne decenije, finansijsko izvještavanje MMSP privlači posebnu pažnju stručne i naučne javnosti. Razlog se krije u okolnosti da na globalnoj, kao i nacionalnoj privrednoj sceni, mikro, mala i srednja preuzeća (MMSP) zauzimaju dominantno učešće. Javljuju se kao generatori privrednog i ekonomskog razvoja, ali su i lideri u pogledu zapošljavanja. Da je zaista tako,

govore podaci da na globalnom nivou ima više miliona MMSP, dok se na 52 najveće svjetske berze nalazi svega 45 hiljada kotiranih kompanija. Posmatrano na nivou Evropske unije (EU) podaci govore da je poslovalo 20.8 miliona MMSP, od čega mikro preduzeća zauzimaju učešće od 19,2 miliona. U poređenju sa velikim kompanijama, gdje posluje 43.000 kompanija koje se kotiraju na berzi i koje čine 0,2% ukupnog evropskog tržišta, potvrđuje konstataciju da MMSP preovlađuju. U tom smislu, bitno je istaći i činjenicu da su u EU MMSP kreatori privatnog sektora (čine dvije trećine), te da time doprinose stvarnju više od polovine dodate vrijednosti ekonomije EU. Posmatrano na nacionalnom nivou, prema Strategiji razvoja MMSP, trenutno u Crnoj Gori posluje 25.926 MMSP, uz indicije daće broj narasti do 30.500 do 2020.godine. Takođe, u Crnoj Gori MMSP čine 99% ukupnog broja postojećih preduzeća i zapošljavaju 75,5% ukupnog broja zaposlenih.

Međutim, i pored navedenih činjenica, MMSP se srijeću sa brojnim barijerama, kako u pogledu započinjanja i održavanja poslovanja, tako i u pogledu adekvatnog kreiranja kvalitetnih outputa za bilansne adresate. Upravo iz tog razloga, 2004. godine je krenula inicijativa za razmatranje uvođenja standarda finansijskog izvještavanja za MMSP, kojima su od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) date smjernice, odnosno definisani određeni polazni kriterijumi. Međutim, MSFI za MMSP nijesu prepoznata kao dio pravne tekovine EU i nije izvjesno da li će i kada će to biti. Međutim, profesionalna računovodstvena tijela su ostavila mogućnost zemljama da uvedu svoje nacionalne standarde za finansijsko izvještavanje, ili da primjenjuju potpune, odnosno modifikovane MSFI za MSP.

Posmatrajući zemlje bivše Jugoslavije, dolazi se do zaključka da sve zemlje, izuzev Crne Gore, primjenjuju za finansijsko izvještavanje MMSP ili svoje nacionalne standarde, ili postupaju po modifikovanim ili potpunim MSFI za MMSP. Jedina Crna Gora, sa aspekta finansijskog izvještavanja MMSP primjenjuje pune MSFI/MRS. Upravo, stoga je cilj rada da sagleda (ne)opravdanosti uvođenja ovog standarda kako bi se olakšalo i poboljšalo finansijsko izvještavanje MMSP.

Navedeni rad je pored uvodnog dijela, zaključka i popisa literature strukturiran iz tri dijela. U prvom dijelu rada dat je osvrt na finansijsko izvještavanje MSP u EU, sa posebnim naglaskom na mogućnosti primjene MSFI za MSP u EU. Drugi dio rada se fokusira na iskustva primjene MSFI za MSP u zemljama Zapadnog Balkana, dok se treći dio rada, koji je i centralni, usredsređuje na mogućnosti primjene (uz isticanje prednosti i nedostataka) MSFI za MSP u Crnoj Gori. Na kraju rada data su odgovarajuća zaključna razmatranja kao i preporuke, koje bi trebale da posluže kao dalji motiv kako autorima, tako i svim zainteresovanim za istraživanje ove veoma značajne i kompleksne problematike. Smatramo da je problematika koja je obrađena u ovom radu aktuelna zbog trenutnog statusa Crne Gore na polju pristupanja EU. Takođe, mišljanja smo da je i interesantna posebno za računovođe u praksi, ali i za regulatore finansijskog izvještavanja. Na kraju, autori ocjenjuju da je u pitanju značajna tema, s obzirom na već istaknuto učešće MMSP u strukturi ekonomije Crne Gore.

MMSP SA ASPEKTA EU

Shodno Zakonu o računovodstvu Crne Gore (“Službeni list Crne Gore”, br. 052/16 od 09.08.2016), koji je usklađen sa Direktivama EU, odnosno u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS), odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja, prema čl. 5, sva pravna lica razvrstavaju se na mikro, mala, srednja i velika, u zavisnosti od prosječnog broja zaposlenih, ukupnog prihoda na godišnjem nivou i ukupne aktive, što se može najbolje vidjeti iz tabele 1.

Tabela 1. Kriterijumi podjele preduzeća u EU

Veličina preduzeća	Broj zaposlenih	Godišnji prihod ili Aktiva	
Srednja	< 250	≤ 50 mil. €	≤ 43 mil. €
Mala	< 50	≤ 10 mil. €	≤ 10 mil. €
Mikro	< 10	≤ 2 mil. €	≤ 2 mil. €

Izvor: Zakon o računovodstvu Crne Gore

Korisnici finansijskih izvještaja MMSP su vlasnici (koji nisu uključeni u proces upravljanja), postojeći i potencijalni kreditori i razne kreditne agencije. Oni imaju potrebu za različitim informacijama u odnosu na informacije koje pruža finansijsko izvještavanje kotiranih kompanija. Njihov fokus je usmjeren ka informacijama o likvidnosti, solventnosti i novčanim tokovima. Primjena punih MRS je konceptualno kreirana za kompanije čijim se hartijama od vrijednosti trguje na berzama, dok je za MSP primjena ovih standarda kompleksna i zahtjevna u pogledu priznavanja, mjerenja, prezentacije i dodatnih objavljivanja finansijskih informacija uz finansijske izvještaje. Prema tome, primjena punih MRS za MSP je težak i skup proces, koji uključuje visoke troškove i nepotrebnu kompleksnost računovodstvenog procesa.

UVOD U MEĐUNARODNI STANDARD FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA ZA MALA I SREDNJA PREDUZEĆA (MSFI ZA MSP)

MSFI za MSP značajno pojednostavljuje MRS (pune MRS). Na primjer, kompletan standard MSFI za MSP je na samo 230 strana, pa je mnogo jednostavniji nego puni MSFI, koji se nalazi na više od 3,000 strana. Standard je samostalan,

kratak i relativno stabilan tokom perioda korišćenja od 2009. godine, pa se smatra da trogodišnje ažuriranje neće značajno promijeniti Standard.¹

Standard se fokusira na pružanje informacija o novčanim tokovima, finansijskoj moći i likvidnosti malih i srednjih kompanija koje se ne kotiraju na berzi. U Standard su uključene samo oblasti značajne za MSP, koje imaju jednostavnije računovodstvene transakcije u odnosu na kompanije čijim se hartijama od vrijednosti trguje na berzama. Standard uključuje 35 oblasti koje su značajne za finansijsko izvještavanje MSP, i one su prikazane Tabelom 2.

Tabela 2. Oblasti zastupljene u MSFI za MSP

Oblast	Opis	Oblast	Opis
1	Mala i srednja preduzeća	19	Poslovna spajanja i goodwill
2	Koncepti i sveobuhvatni principi	20	Lizing
3	Prezentacija finansijskih izvještaja	21	Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina
4	Izvještaj o finansijskom položaju	22	Obaveze i kapital
5	Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti i bilans uspjeha	23	Prihodi
6	Izvještaj o promjenama na kapitalu i izvještaj o dobiti i zadržanoj zaradi	24	Državne subvencije
7	Izvještaj o novčanim tokovima	25	Troškovi pozajmljivanja
8	Napomene uz finansijske izvještaje	26	Plaćanje akcijama
9	Konsolidovani finansijski izvještaji	27	Umanjenje vrijednosti imovine
10	Računovodstvene politike, procjene i greške	28	Primanja zaposlenih
11	Osnovni finansijski instrumenti	29	Porez na dobit
12	Pitanja vezana za ostale finansijske instrumente	30	Prevođenje stranih valuta
13	Zalihe	31	Hiperinflacija
14	Ulaganja u pridružena lica	32	Događaji nakon izvještajnog perioda
15	Ulaganja u zajedničke poduhvate	33	Objavljivanje povezanih strana
16	Ulaganja u nekretnine	34	Specijalizovane aktivnosti
17	Nekretnine, postrojenja i oprema	35	Prelazak na MSFI za MSP
18	Nematerijalna imovina, osim goodwilla		

Izvor: <http://eifrs.iasb.org/eifrs/sme/ba/BosnianSMEs.pdf> (septembar, 2012)

¹ Lalević-Filipović A., Demirović S., Fuglister J.: Mogućnost uvođenja MSFI za MSP u Crnoj Gori, VII Kongres računovođa i revizora Crne Gore, Zbornik radova „Razvoj finansijskog izvještavanja po svjetskim standardima kao podrška rastu ekonomije Crne Gore i članstvu u EU, Bečići, 2012, str. 54-68

Standard je dostupan na dvadeset i jednom jeziku², uključujući albanski, bosanski, hrvatski i srpski jezik koji su prilagodljivi za crnogorsko govorno područje. U okviru navedenih oblasti interesno je zapaziti da ne postoje oblasti koje se bave privremenim izvještavanjem, izvještavanjem po segmentima ili zaradama po akciji, s obzirom da se od MSP ne zahtijevaju ovakve informacije, to smanjuje zahtjeve za dodatnim objelodanjivanjem.

Iako je MSFI za MSP pojednostavljen, pored toga je zasnovan na računovodstvenim konceptima i principima koji su slični punim MSFI. MSFI za neke značajne situacije zahtijeva primjenu fer vrijednosti.³ Sveukupno, Standard je lakši za razumjevanje, lakši i jeftiniji za primjenu, i sadrži 90% manje dodatnih finansijskih objavljivanja (IASB, mart 2012). Tabela 3. Prikazuje značajne razlike između punih MSFI i MSFI za MSP

Tabela 3. Izabrane razlike između punih MSFI i MSFI za MSP

Predmet razlikovanja	Puni MSFI	MSFI za MSP
Stečena nematerijalna imovina (Oblast 18 i 19)		
<i>Ograničen vijek poslovanja:</i>	Troškovi ili revalorizacija. Kapitalizuju se ili amortizuju.	Troškovi amortizacije – nemaju opciju revalorizovanja. Kapitalizuje se i amortizuje sva nematerijalna imovina, uključujući i goodwill, preko procijenjenog korisnog vijeka upotrebe, ili preko 10 godina ili manje, ukoliko se ne može procijeniti korisni vijek upotrebe.
<i>Neograničen vijek poslovanja:</i>	Godišnji pregled vrijednosti.	Nema godišnjeg pregleda vrijednosti
Troškovi istraživanja i razvoja (Oblast 18)	Istraživanje je rashoda. Ako su neki uslovi ispunjeni, istraživanje može biti kapitalizovano i amortizovano.	Sva ulaganja u istraživanja i razvoj moraju biti tretirana kao trošak u momentu nastanka.
Troškovi pozajmljivanja (Oblast 25)	Moraju se kapitalizovati ako su određeni kriterijumi ispunjeni.	Tretiraju se kao trošak u momentu nastanka.

² Standard dostupan na različitim jezicima na sajtu: <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Pages/IFRS-for-SMEs-and-related-material.aspx>

³ Na primjer, za stečenu nematerijalnu imovinu, zemljište, zgrade i opremu.

Nekretnine, postrojenja i oprema (Oblast 17)	Izbor između troškova amortizacije ili modela revalorizacije.	Troškovi amortizacije.
Imovina namjenjena prodaji (Oblast 17)	Klasifikovana kao stalna imovina.	Nema reklasifikacije. Ali ako se drži za prodaju, to može izazvati oštećenje.
Investiciona ulaganja (Oblast 16)	Izbor između fer vrijednosti i istorijskog troška.	Fer vrijednost se može koristiti ukoliko je pouzdano mjerljiva, efikasno i na kontinuirajućoj osnovi. U suprotnom se primjenjuje istorijski trošak.
Objelodanjivanja povezanih lica (Oblast 33)	Objaviti ključne naknade menadžmenta i to za: <ul style="list-style-type: none"> a) Kratkoročne naknade zaposlenima; b) Naknade nakon radnog odnosa; c) Druge dugoročne naknade; d) Otpremnine; e) Plaćanje akcijama. 	Nema zahtjeva za objavljivanjem naknada menadžmentu. Primjer manjeg objavljivanja dodatnih informacija.

Izvor: Prilagođeno i preuzeto: BDO Seidman, 2010, Ernst and Young 2010

Usvajanje Standarda po prvi put zahtjeva od entiteta da objasni kako je prelazak sa svog prethodnog okvira za finansijsko izvještavanje uticao na njegovu finansijsku poziciju, finansijske performanse i novčane tokove (IASB, jul 2009). Oblast 35 sadrži objašnjenje uslova za usvajanje ovog standarda po prvi put. U zaključku, s obzirom na pojednostavljen standard i prelazne zahtjeve, MSFI za MSP bi bilo relativno lako usvojiti.

MSP KROZ PRIZMU FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA EU I SVIJETU

Zakonska regulativa EU je definisana komunitarnim aktima (*acquis communautaire*), pri čemu segment navedenog dokumenta koji u fokusu ima finansijsko izvještavanje i računovodstvenu regulativu je oblast posvećena Privrednom pravu (*Company Law*). U tom dijelu, od izuzetnog značaja za

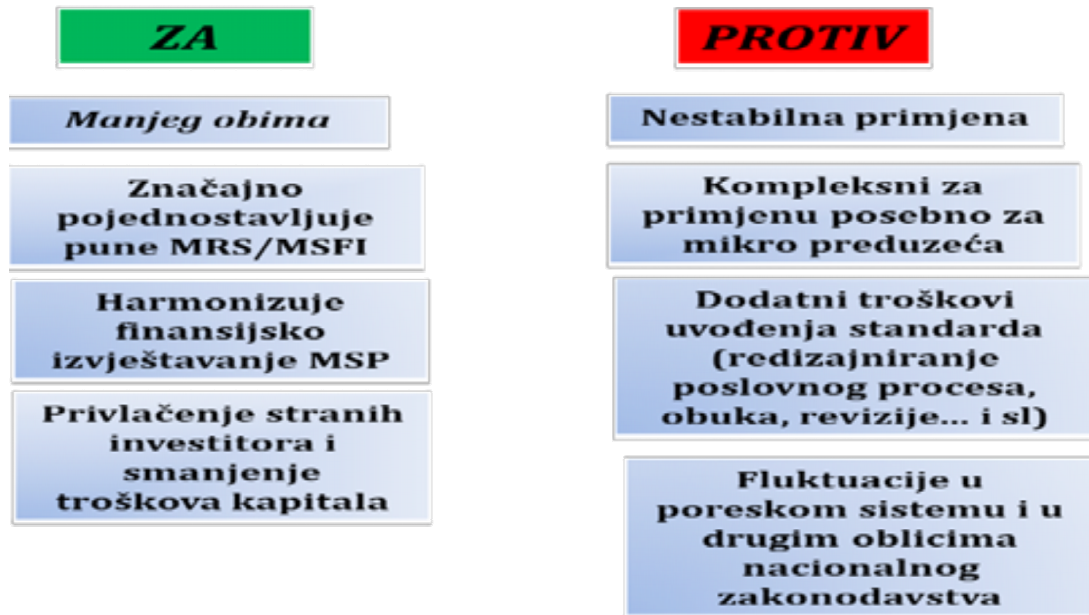
oblast računovodstvene regulative jesu IV, VII i VIII Direktiva EU, odnosno nova Direktiva EU (Direktiva Eu 2013/34/Eu) koje su posvećene prezentaciji finansijskih izvještaja, konsolidovanim finansijskim izvještajima i reviziji finansijskih izvještaja, respektivno. Hronološki posmatrano, od 2002. godine sve kompanije u okviru EU čijim se hartijama od vrijednosti trguje na berzama dužne su da primijenjuju MRS/MSFI prilikom sastavljanja svojih finansijskih izvještaja (IAS Regulation (EC) N° 1606/2002), dok DOO društva koje se ne kotiraju na berzama moraju da se pridržavaju IV (78/660/EEC) i VII Direktive EU (83/349/EEC), poznatije i kao računovodstvene direktive. Vremenom se uvidjelo da MSFI/MRS nijesu adekvatne sa aspekta finansijskog izvještavanja MMSP pa je od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) 2004. godine pokrenuta inicijativa koja je rezultirala preliminarnim ramatranjima računovodstvenih standarda za MMSP. Tri godine nakon toga (2007) donijet je Nacrt standarda za MMSP, da bi 2009. godine IASB kreirao MSFI za MMSP. Nakon određene primjene su uočeni nedostaci, koji su 2015. godine rezultirali Izmjenama i dopunama MSFI za MMSP. Ono što se u međuvremenu dešavalo, a što je bitno navesti sa aspekta primjene MSFI za MMSP, odnosi se na uvođenje nove direktive EU (Direktiva Eu 2013/34/Eu) 2013. godine gdje je dat vremenski period do 2015. godine da zemlje članice kao i ostale zemlje koje se oslanjaju na Direktive EU usklade svoje nacionalno zakonodavstvo.

U toku procesa ažuriranja računovodstvenih direktiva u EU je razmatrana i mogućnost uvođenja MSFI za MSP kao obavezujućeg standarda za MSP u EU, obzirom da trenutno svaka od zemalja članica ima slobodu za uvođenjem nacionalnih standarda koji regulišu oblast finansijskog izvještavanja MSP. Ishod ove diskusije je bio u korist prihvatanja standarda od strane 19 zemalja, dok je 6 zemalja bilo protiv (Francuska, Njemačka, Italija, Belgija, Austrija i Slovačka).

Uvođenje ovog standarda se smatra visoko političkom temom, s obzirom da je primjena standarda usko vezana za poreski sistem zemlje i druge oblike nacionalnog zakonodavstva. Nekoliko zemalja se složilo da je ovaj standard isuviše kompleksan za MSP. Oponenti standarda vjeruju da uvođenje standarda neće stvoriti nikakve koristi preduzećima, već naprotiv, stvoriće ograničenja onim preduzećima koja posluju samo na lokalnom ili nacionalnom nivou. Oni su takođe smatrali da je primjena ovog standarda još uvijek nestabilna, dok se računovodstvene direktive odlikuju sigurnošću i stabilnošću.

Na slici koja slijedi se daje pregled Za i protiv uvođenja MSFI za MMSP kao obavezujućeg (slika 1):

Slika 1: „Za“ i „protiv“ uvođenja MSFI za MMSP

Izvor: samostalna obrada autora

Zemlje koje su bile za uvođenje ovog standarda smatraju da bi standard povećao harmonizaciju jedinstvenog evropskog tržišta, da bi se njegovom primjenom lakše dolazilo do kapitala i da bi kapital bio jeftiniji. Međutim, kada su zemlje bile upitane da li bi uvođenje ovog standarda dalo više koristi nego trenutna primjena nacionalnih standarda, 10 zemalja je odgovorilo sa „ne“, a svega četiri zemlje sa „da“. Takođe je iznijeta i ideja da kompanije same odluče da li žele da primjene ovaj standard ili ne, ali je ta ideja odbačena.

Evropska komisija je takođe kontaktirala Evropski savjetodavni organ za finansijsko izvještavanje (ECFRAG) kako bi napravili komparativnu analizu MSFI za MSP s jedne strane i računovodstvenih direktiva EU s druge strane.⁴

Uporednom analizom, uočene su određene razlike koje nameću odluku da se MSFI za MSP neće prihvatiti na EU nivou, ali da EU ostavi mogućnost da zemlje individualno razmišljaju o uvođenju ovog standarda.

Posmatrano na globalnom nivou, od 143 jurisdikcije u svijetu, 80 zahtijeva

⁴ Pronađeno je nekoliko polja nepodudaranja od kojih ističemo sljedeća:

Zabrana da se prikaže ili opiše koja stavka prihoda i rashoda kao stavka „vanredni“ u okviru bilansa uspjeha ili u napomenama uz finansijske izvještaje;

Zahtjev da se određeni finansijski instrumenti prikažu po fer vrijednosti;

Zahtjev da se vijek trajanja goodwilla procijeni na 10 godina, ukoliko nije moguće precizno utvrditi vijek trajanja;

Zabrana da se stornira gubitak za umanjenje vrijednosti goodwilla;

Zahtjev da se negativni goodwill odmah prizna kao gubitak ili dobitak

Carolyn Canham, Feature: EU supports IFRS for SMEs option, The Accountant, July, 2010, www.vrl-financial-news.com, datum pristupa: 22.09.2012.)

primjenu MSFI za MSP. Najrazvijenije zemlje svijeta (Amerika, Rusija, Kina, Japan, Indija, Turska, zemlje članice EU itd.) nijesu prihvatile MSFI za MSP. Na slici koja slijedi se daje prikaz broja jurisdikcija koje su po pojedinim kontinentima koje zahtijevaju ili dozvoljavaju primjenu MSFI za MMSP (Zvanični podaci IFRS iz avgusta 2016) (slika 2)

Slika 2: Primjena MSFI za MMSP po jurisdikcijama

Izvor: samostalna obrada autora

Od ukupno 80 jurisdikcija samo 8 zemalja su iz Evrope. Van evropskog kontinenta, MSFI za MMSP je prihvatilo 4 jurisdikcija iz Azije, odnosno 20 iz Afrike. Uglavnom je riječ o siromašnim zemljama koje nemaju dovoljno stručnih kapaciteta, niti dovoljno jake institucije da grade svoje računovodstvene standarde. Slična situacija je i sa malim ostrvskim zemljama u Južnoj i sjevernoj Americi⁵

ISKUSTVA ZEMALJA EVROPE I ZAPADNOG BALKANA U POGLEDU PRIMJENE MSFI ZA MSP

U Evropi se trenutno ovaj standard koristi u Švajcarskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu i Irskoj, dok ostale zemlje primjenjuju nacionalne računovodstvene propise koji su usklađeni sa Direktivom EU usvojenom 2013. godine (Tabela 4):

⁵ KONTROVERZE U VEZI SA PRIMENOM MSFI ZA MALA I SREDNJA PRAVNA LICA U SRBIJI, Milan Negovanović

Tabela 4: Primjena standarda u Eu

Zemlja	Kotirajuća preduzeća	Mala i srednja preduzeća
Švajcarska	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Ujedinjeno Kraljevstvo	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Irska	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Ostale zemlje	MRS/MSFI	Nacionalni računovodstveni propisi zasnovani na novoj direktivi EU

Izvor: samostalna obrada autora

Trenutno stanje zemalja Zapadnog Balkana u pogledu usvajanja ovog standarda možemo prikazati Tabelom 5.

Tabela 5. Zemlje Zapadnog Balkana i usvajanje MSFI za MSP

Zemlja	Kotirajuća preduzeća	Mala i srednja preduzeća
Albanija	MRS/MSFI	NAS (nacionalni standardi)
Bosna i Hercegovina	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Crna Gora	MRS/MSFI	MRS/MSFI
Hrvatska	MRS/MSFI	HSFI (nacionalni standardi)
Kosovo	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Makedonija	MRS/MSFI	MSFI za MSP
Srbija	MRS/MSFI	MSFI za MSP

Izvor: samostalna obrada autora

Na osnovu tabele 5 možemo vidjeti da četiri zemlje iz regiona već primjenjuju MSFI za MSP, i to Bosna i Hercegovina, Kosovo, Makedonija i Srbija. U procesu finansijskog izvještavanja Albanija je iza Crne Gore, ali svakako za mikro, mala i srednja preduzeća se koriste nacionalni standardi. Hrvatska ima razvijene standarde za MSP, nazvane Hrvatski standardi finansijskog izvještavanja, koji su prilagođeni potrebama MSP i usklađeni sa Direktivama EU. To je u skladu sa politikom EU na polju finansijskog izvještavanja, s obzirom da zemlje članice koriste nacionalne standarde. Iz tabele možemo vidjeti da jedino Crna Gora u dijelu finansijskog izvještavanja MSP koristi pune MRS/MSFI, sa određenim zakonskim izuzecima, koji svakako nisu dovoljni da olakšaju finansijsko izvještavanje MSP.

MOGUĆNOST PRIMJENE MSFI ZA MSP U CRNOJ GORI

U Crnoj Gori, usvajanjem Zakona o računovodstvu i reviziji 2002. Godine, započela je zvanična primjena MRS/MSFI. Od tada do 2016. godine zakonska računovodstvena regulativa je prolazila kroz brojne izmjene koje su išle u pravcu usaglašavanja sa komunitarnim aktima EU, najviše u pogledu finansijskog izvještavanja kotirajućih kompanija. U toku 2006. godine tim Svjetske banke je boravio u Crnoj Gori sa ciljem ocjene kvaliteta finansijskog izvještavanja. Godinu dana nakon toga, kreiran je Izvještaj o poštovanju standarda i propisa (ROSC – Report on the observance of standards and codes). U navedenom izvještaju, sa aspekta finansijskog izvještavanja MMSP navodi se da ista primjenjuju pune MRS/MSFI, što je ocijenjeno kao neadekvatno jer produkuje nepotreban pritisak na nedovoljne institucionalne i profesionalne računovodstvene resurse. U izvještaju se navodi i da troškovi primjene cjelokupnih MRS/MSFI nisu važniji od koristi za MSP, tako da primjena punih MSFI od strane MSP postaje „regulatorna fikcija, umjesto dobro uspostavljena, zdrava praksa finansijskog izvještavanja“.⁶ Dalje se navodi da računovodstveno-informaciona baza koja se dobija od strane MMSP, a sa zahtjevom primjene punih MSFI, nije adekvatna za potrebe poslovnog odlučivanja. Ujedno, navedeno stvara i ograničenje u pogledu prikupljanja kapitala, posebno inostranog.

Izvještaj koji je kreiran od strane Svjetske banke (ROSC) je poslužio kao dobra osnova za izradu Strategije za unaprijeđenje kvaliteta finansijskog izvještavanja u Crnoj Gori, čiji je osnovni cilj stvaranje kvalitetnog normativnog i institucionalnog okvira za finansijsko izvještavanje, zatim uspostavljanje tržišne discipline i razvoj mehanizama nadzora. Nakon izrađenog izvještaja Svjetske banke, formiran je i Savjet za računovodstvo i reviziju koji je imao zadatak da izradi datu strategiju. Strategija je donijeta 2008. godine, ali se očekuje njena implementacija do 2012. godine. U okviru Strategije se navodi i sljedeće:

„U slučaju objavljivanja Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (MSFI) za mala i srednja preduzeća, Crna Gora će ih prihvatiti i uključiti u svoj sistem.“ (Strategija za unaprijeđenje kvaliteta finansijskog izvještavanja, 2008, str. 15)

Kao što je već navedeno, u Crnoj Gori se nekoliko puta od uvođenja MRS/MSFI u zakonodavni računovodstveni okvir do sada mijenjao Zakon o računovodstvu i reviziji. Posljednja izmjena, koja je inicirana uvođenjem nove Direktive EU je rezultirala novim zakonskim rješenjima u Crnoj Gori datih u formi: Zakona o računovodstvu (“Službeni list Crne Gore”, br. 052/16 od 09.08.2016) i Zakona o reviziji (“Službeni list Crne Gore”, br. 001/17 od 09.01.2017). Novine

⁶ Svjetska banka: Izvještaj o poštovanju standarda i PROPMSR (ROSC) u oblasti računovodstva i revizije, maj 2007, http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_monte_mon.pdf, str. 2

u pogledu Zakona o računovodstvu se odnose na uvođenje nove kategorije pravnih lica sa aspekta veličine: mikro pravna lica. Nadalje, iako mikro i mala preduzeća moraju primijenjivati pune MSFI, navodi se da su mikro i mala preduzeća dužna da Poreskoj upravi dostave bilans stanja, bilans uspjeha i statistički aneks. (član 10. Zakona o računovodstvu). U tom kontekstu, mi možemo govoriti o MSFI za mikro i mala preduzeća (MMP). Nadalje, revizija finansijskih izvještaja nije obavezna za mikro i mala preduzeća, ali jeste za srednja. Takođe, prema novim zakonskim rješenjima, sva preduzeća osim mikro i malih moraju formirati Revizorski odbor. Međutim, i pored navedenih olakšanja, MMSP u zemljama regiona i EU primjenjujući MSFI za MSP ili nacionalne standarde, dobijaju brojna dodatna olakšanja u pogledu priznavanja i dodatnih objelodanjanja.

Dalje je važno napomenuti da je broj MSP u Crnoj Gori, 30.238 preduzeća od ukupnog broja od 30.286 preduzeća, u skladu sa kriterijumima iz Zakona o računovodstvu (Član 5.) (Broj i struktura privrednih subjekata u 2017. godini, MONSTAT.). Podaci o strukturi preduzeća u skladu sa navedenim kriterijumima prikazani su Tabelom 6.

Tabela 6. Broj poslovnih subjekata prema klasi veličine

Veličina	Broj subjekata 2015	Učešće	Broj subjekata 2016	Učešće	Broj subjekata 2017	Učešće
Mala	25.698	99,01%	27.954	98,89%	29.954	98,90%
Srednja	220	0,8%	268	0,95%	284	0,94%
Velika	37	0,14%	46	0,16%	48	0,16%
Ukupno	25.955	100%	28.268	100%	30.286	100%

Izvor: Preuzeto i prilagođeno: <https://www.monstat.org/u>

Ako se koristimo kriterijumima za klasifikaciju MSP u skladu sa Odjeljkom 1 MSFI za MSP, onda sve kotirajuće kompanije pripadaju grupi velikih kompanija i samim tim su predmet finansijskog izvještavanja po punim MSFI. U Crnoj Gori, 354 akcionarska društva su društva koja se kotiraju na berzama (A, B lista ili slobodno tržište), pa je broj MSP nešto manji od 21.085, ali i dalje je to učešće oko 99% ukupnog broja privrednih subjekata. Prema tome, i u Crnoj Gori se potvrđuje pravilo učešća MSP u ukupnom broju kompanija, tako da MSP imaju ključnu ulogu u razvoju nacionalne ekonomije. Koristi koje bi MSP u Crnoj Gori ubirala uvođenjem MSFI za MSP se ogledaju u povećanju njihove informacione moći, potpunoj usklađenosti sa njihovim poslovanjem, koje je u pravilu vrlo jednostavno, s poznatim tržištima nabavke i prodaje, s poznatim rizicima i neizvjesnostima, za čiju je ocjenu i procjenu potreban relativno ograničen broj finansijskih informacija.⁷ Na taj način, koristi dobijanja informacija MSP bi bile mnogo veće od troškova za obradu i servisiranje istih.

⁷ Vidjeti više u J. Mrša: Harmonizacija finansijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća, 44. simpozij „Financije i računovodstvo u zaštiti hrvatskog gospodarstva od recesije, Zagreb-Pula, 2009, str. 141-154

ZAKLJUČAK

S obzirom da je Crna Gora stekla statut kandidata za članstvo u EU, i da je u narednom periodu neophodno bliže usaglašavanje zakonske regulative, posebna pažnja se mora posvetiti zakonskom i institucionalnom okruženju MMP. U radu je zapaženo da MSF ne predstavljaju dio pravne tekovine EU i nije ni izvjesno da li će uopšte i biti, ali je ostavljena mogućnost zemljama ili da uvedu i implementiraju svoje nacionalne standarde, odnosno modifikovane ili pune MSFI za MSP, ili da primjenjuju pune MSFI za MMSP.

Crna Gora je jedina zemlja zapadnog Balkana koja u pogledu finansijskog izvještavanja MSP primjenjuje pune MSFI/MRS, iako je prema Izvještaju Svjetske banke naglašeno da je primjena punih MSFI neadekvatna za MSP. Premda je od preporuka Svjetske banke prošlo skoro decenija, nadležne institucije koje regulišu oblast finansijskog izvještavanja mikro i malih preduzeća nijesu prepoznale značaj uvođenja ili nacionalnih, ili MSFI za MMP, čime se u velikoj mjeri koči njihov razvojni put i stvaraju nepotrebni „nameti“. Ujedno, sprečava se mogućnost lakšeg pristupa kapitalu, što je za Crnu Goru okosnica njenog budućeg razvoja, kao i bolja informisanost korisnika, što bi implikativno povlačilo veći kvalitet finansijskog izvještavanja.

Na kraju, mišljenja smo da je pravi momenat da Crna Gora razmisli o uvođenju nekog oblika standarda finansijskog izvještavanja koji je manje kompleksan u odnosu na MRS/MSFI. U tom dijelu, neophodna je paralelna edukacija računovodstvenih regulatornih tijela i računovodstvene prakse na polju ovog standarda.

LITERATURA

1. BDO Seidman, International Financial Reporting Standards, IFRS for SMEs vs. IFRS, January 2010, <http://www.bdo.com/acsense/events/eventdocuments/Acsense%202010%20IFRS%20for%20SMEs%20Participants.pdf>
2. Carolyn Canham, Feature: EU supports IFRS for SMEs option, The Accountant, July, 2010, www.vrl-financial-news.com
3. Ernst and Young, IFRS for small and medium-sized entities, A comparison with IFRS – the basics, April 2010, <http://www.bdo.com/acsense/events/eventdocuments/Acsense%202010%20IFRS%20for%20SMEs%20>

Participants.pdf

4. European Commission, Are EU SMEs recovering from the crisis?, Annual report on EU Small and Medium-sized Enterprises 2010/2011, Rotterdam, Cambridge, 2011
5. European Commission, Study on the SMEs impact on the EU labor market, 2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/index_en.htm
6. European Commission, Summary Report of the responses recieved to the Commission's Consultation on the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entitites, May, 2010
7. International Accounting Standards Board, A guide to the IFRS for SMEs, March 2012, http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/AGuidetotheIFRStoSMEs_March2012.pdf
8. International Accounting Standards Board, IASB staff to develop guidance for micro-sized entities applying the IFRS for SMEs, July, 2012
9. International Accounting Standards Board, IFRS for SMEs Fact Sheet, July 2012, <http://www.ifrs.org/Alerts/SME/Documents/1207SMEFactSheet.pdf>
10. International Accounting Standards Board, International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entitites, jul 2009
11. Mrša, J., Harmonizacija financijskog izvještavanja za mala i srednje velika poduzeća, 44. simpozij „Financije i računovodstvo u zaštiti hrvskog gospodarstva od recesije, Zagreb-Pula, 2009, str. 141-154
12. Svjetska banka: Izvještaj o poštovanju standarda i PROPMSR (ROSC) u oblasti računovodstva i revizije, maj 2007, http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_monte_mon.pdf
13. Vlada Republike Crne Gore, Ministarstvo finansija, Zakon o računovodstvu i reviziji za 2008.godinu, Podgorica, 2008
14. Vlada Republike Crne Gore: Strategija i akcioni plan za unaprijeđenje kvaliteta financijskog izvještavanja u Crnoj Gori, Podgorica, 2008
15. World Bank, Centre for Financial Reporting Reform, Accounting Reform and Institutional Strenghtening for SME Development in the Western Balkans, EU-REPARIS, Project concept, April, 2012